

Eduskunnan entinen suorassuu

Etelässä pavunruskeaksi paahtunut kunnallisneuvos *Lyyli Aalto* on paistanut pakastimen kukkuroilleen kakunpohjia, pullaa ja pipareita. Kymmenet lehdet ovat haastatelleet häntä syntymäpäivän alla kuin kiihkeimpinä eduskuntapäivinä.

Lyyliä on kysytty kaikkea mahdollista naispappeudesta Koiviston jatkoajkaan. Ja Lyyli on ottanut ronskisti kantaa laidasta laitaan.

"Tuskin se Koiviston jatkaminen musta riippuu, mutta jos ei se tän enempää töppäile, niin mun puolesta saa jatkaa, kun ei tosta Pysty-sestäkään ole muuhun ku muijaansa hellimään."

"Mutta mitäs politiikasta, mä olen onnellinen vanha nainen. Olen saanut kaiken, mistä pikkutyttöinä haaveilin: hyvän miehen ja kiltit lapset." Näin Lyyli sanoo ihan vakavissaan, mutta se on vaatimattomasti sanottu, sillä pienestä likasta lähtien hän on halunnut vimmatusti muuttaa maailmaa.

Jälkeenpäin Lyyli on katunut vain niitä kertoja, jolloin on tehnyt toisin kuin oma sydän ja järki sanoivat. Lyyli olisi mm. halunnut ottaa ottolapsen jo ennen naimisiin menoaan ollessaan kihloissa Laurinsa kanssa.

"Se oli yksi pikkutyttö, jonka tapasin puhujamatkalla. Tytön äidillä oli useita aviottomia lapsia, ja äiti sanoi, että tuon tytön saat jos haluat. Muistan aina, kuinka tyttökini pyysi, että ota minut. Lauri sai kuitenkin puhuttua minut ympäri, ja sinne se isätön tyttö jäi."

Useammin Lyyli on kuitenkin puhunut muut ympäri ja vienyt tahtonsa perille, etenkin silloin kun eduskunnassa päätettiin köyhien lapsiperheiden tai vammaisten asioista.

Ilmeisten epäkohtien edessä Lyyli on pannut hihat heilumaan puolueohjelmia tai lupia kyselemättä.

"En väitä olevani erehtymätön, mutta minulla on hyvä poliittinen nenä", hän perustelee menestystään politiikassa.

Kun Lyyli 1958 valittiin eduskuntaan, hänellä oli neljä lasta, joista nuorin kaksivuotias. Kotiin lasten kanssa jäi invalidimies, jolla oli kunnanjohtajan virka hoidettavana Janakkalan kunnassa.

"Tuulen Erkki sanoikin eduskunnassa mulle, ettei hän vaan muijaansa tälläseen paikkaan päästäis. Ei se olisi monen muun miehen kanssa onnistunukaan."

Rehellisen ronskissa elämäkerassaan "Sano Lyyli vaan", jota joku lukija oli kutsunut peräti rakkausromaaniksi, Lyyli tekee selkoa mm. siitä ainoasta tärpästä tilanteesta, jolloin oli vähällä sortua aviorikokseen. Sängyn petaamiseen se kuitenkin jäi eikä toiste tullut mieleenkään.

Lyyli kirjasi muistelmiinsa myös valtavan määrän meheviä ja tosia

Lyyli Aallon kumppani Ikke otti ennen osaa moneen kunnanhallituksen kokoukseen kiltisti sylissä istuen.

70-vuotias

Kunnallisneuvos *Lyyli Aalto* syntyi Ypäjällä. Työväenliikkeeseen hän lähti enonsa ja kasvatuisänsä mukana jo pikkutyttöinä.

Lyyli Aalto valittiin sosiaalidemokraattien ehdokkaana eduskuntaan Etelä-Hämeen vaalipiiristä ensimmäisen kerran 1958. Vuonna 1979 hän jätti eduskunnan kyllästyneenä edustajan työn epäitsenäisyyteen. Kansanedustajakaudellaan hän oli ajamassa läpi mm. vajamielislain muutosta ja teki aloitteen naisten pääsystä lautamiehiksi.

Lyyli Aalto palveli Janakkalan kuntaa 1937–1958 kunnankirjanpitäjänä. Hän suoritti Yhteiskunnallisen korkeakoulun kunnallistutkinnon ja valmistui sosionomiksi 1960. Janakkalan kunnanvaltuustoon hänet valittiin 1957 ja valtuuston puheenjohtajana hän oli 1981–1984. Epilepsialiiton puheenjohtajana hän toimi 1969–78. Judossa hän ylsi keltaiseen vyöhön 1980.

juttuja poliittikotovereistaan. Kustantajan rohkeus ei kuitenkaan riittänyt niiden julkaisemiseen.

Elämänsä onnellisimmat hetket Lyyli väittää viettäneensä ajaessaan eläkepäivinänsä autolla ohi niiden monien ulkostradien, joilla hän ennen paasasi vappujuhliissa ja vaalien alla.

"Ryttylän asemallakin meitä oli kerran monta ehdokasta vuorolaan puhumassa eikä ihmisiä ollu missään. Lähimmät kuulijat oli viis miestä, jotka nojaili läheisen mäkasiinin seinään radan toisella puolella.

Lyyli ei ole koskaan kuulunut puoluejohdon lemmikkeihin. Sellaiseksi hän on ihan liian suorapuheinen ja omapäinen. "Sorsallekin mä sanoin kerran, että sä olet vähän kummallinen, kun ei sulla koskaan ole mitään sanottavaa meille vanhoille naisille." Sorsa puolusteli, ettei Lyyliilläkään ole ollut sen enempää asiaa hänelle.

Nykyisin Lyyli yrittää hillitä poliittisia intohimojaan, mutta kirjoittele vielä silloin tällöin tulikivenkatkuisia kirjeitä ministereille.

Viimeksi hän muisti muutamalla suoralla sanalla liikenneministeri Matti Luttista, joka on valmis tuhmaamaan valtion rahoja kolmen tarpeettoman läänin perustamiseen, mutta pihistelee puhkikuluneen kolmostien korjauksessa.

Lyyli on edelleen Janakkalan sos.dem. naisjaoston puheenjohtaja. "Me ollaan tämmösiä vanhoja mummoja, mutta ei vaan suostua lopettamaan. Järjestetään arpajaisia ja jaetaan voitot keskenämme. Monet on yksinäisiä leskiä ja tottuneet ikänsä olemaan työväen rienoissa."

"Ei noi keskusliiton nuoret maisterit ymmärrä tavallisten työläismuijien asioita. Ajavat vaan semmosia toisarvosia asioita kun sukunimilaki ja vastustavat lasten kotihoidon tukemista."

Lyyli soisi työssä käyville naisille oikeuden vähentää verotuksessa lapsenhoitokustannukset, jos lapsilla on hoitaja kotona. "Se helpottaisi päivähoitotilannetta ja työt oppisivat tekemään huushollihommia.

"Puolueen nokkaihmiset eivät tätä hyväksy, mutta eihän heillä yleensä ole lapsiakaan."

MERJA OJANSIVU

Kunnallisneuvos Lyyli Aalto on JANAKKALAN RAUTAROUVA

■ Lyyli Aalto kuuluu Janakkalan maise-
maan yhtä olennaisesti kuin kirkko, soke-
ritehdas tai matonpesijät Hiidenjoen pyykki-
kärjessä. Sieltä Lyylinkin löytää, jos on läm-
min alkukesän päivä; ääni kantaa kauas, kun
Lyyli selvittää muille pyykkäreille, mikä nyt
on kunnan, läänin tai maan asioissa poissa
kohdaltaan.

— Minä en koskaan varmistel-
lut valintaani. Riidellessäni hais-
tattelin joskus ja sanoin, että mul-
la on äijäkin, joka minut elät-
tää... Paasio joskus ihmetteli,
että kuinka sä oikein saat niin pal-
jon ääniä.

— Sorsa kerran sanoi, että sinä
et koskaan ole esittänyt itseäsi mi-
hinkään. Enkä esitä, minä sanoin.
Vielä kahdenkymmenen vuoden
päästäkin haukutaan, että mitä
esimerkiksi se ja se ministeri aika-
naan tonttuili.

— Minusta tuntuu, että aina osa
kansanedustajista kytää itselleen
uusia parempipalkkaisia hommia.
Helteen Veikko taisi olla poikkeus,
se ei itseään tuputtanut.

Mitä mieltä olet kansanedusta-
jien palkkauksesta?

— Se pitäisi hoitaa aina ajallaan
niin kuin muittenkin palkat, eikä
päästä rästiin ja sitten korottaa
kertarysäyksellä. Kyllähän tosiasia
on, että monet hyvät ja tarpeelliset
resurssit ovat jääneet käyttämättä,
kun kansanedustajan homma olisi
merkinnyt heille elintason pudos-
tusta.

Tuliko paljonkin reissattua kan-
sanedustajana?

— Eheee! Kerran olin Asla-sti-
pendiaattina Amerikassa, kerran
parlamenttivaalukunnassa Bul-
gariassa ja kerran IPU:n matkalla
Saksan liittotasavallassa. Ei tuomoi-
nen laukkaaminen olisi tullut
kuuloonkaan. Itte Vennamokin
lentää niin kuin pääton kana.

Olit mukana kuusissa eduskun-
tavaaleissa. Jäikö jotkut erityisesti
mielen?

— Silloin oli kovaa, kun riidel-
tiin skogilaisten kanssa. Muistan
yhdet vaalit, lienen ollut ensim-
mäistä kautta eduskunnassa, kun
Tyrvännössä oli vaalitulaisuus.
Siellä oli työväentalo täynnä vä-
keä, ja minä yritin selittää edus-
kunnan asioita parhaani mukaan.
Yksi ukko nousi ylös, ja sillä oli
mukanaan iso kasa lehleillekeitä,
joista se luki kysymyksiä. Mitenkäs
puhujia selittää tämän ja tämän
ja tämän asian. Minä ajattelin, et-
tä kuinka kummassa minä tuosta
selviän, kun ei loppua tahdo tulla
ollenkaan.

— Ukko intti joka asiaan vas-
taan, ja yleisöllä oli hauskaa.
Myöhemmin illalla marmatin Tyr-
vännön kunnansihteerille, että teil-
lä on täällä sentään kummaa vä-
keä, se yksikin ukko oli ihan seko-
pää, kyselikin niin hulluja. Kun-

nansihteri nauroi, että hullu se
olikin, kunnalliskodin mielisairas-
osastolta. Skogilaiset olivat anta-
neet sille luntat ja panneet kysele-
mään.

USIA LÄÄNEJÄ EI TARVITA

Vastustat kuulemma kiivaasti
Hämeen läänin jakamista?

— Takuulla! Minä panin jo Kale-
vi Sorsallekin joulukortin, että
jos teillä ei ole parempaa hommaa
kuin uusien läänien perustaminen,
niin pankaa nekin rahat tuohon
kolmostiehen. Kirjoitin, että sano
sille meidän lähettämälle Matti
Luttisellekin, että takaa voughka-
masta uusista lääneistä taikka me
suututaan kaikki sille.

— Suurella vaivalla on saatu
etelähämäläinen ministeri, ja sitten
se pettää meidät mitä tärkeimmas-
sa asiassa.

— Manun 60-vuotispäivillä tap-
asin tämän Juhani Perttusen, sis-
äministeriön silloin uuden kans-
liapäällikön. Minä kysyin siltä, et-
tä kuinka sinä uskaisit Arno Han-
nuksen jälkeen ottaa tuon vaativan
kansliapäällikön homman, kun et
sinä mitään ymmärrä kuntien asi-
oista. "Sanos muuta, en minä ym-
märräkään," Perttunen sanoi,
"mutta sen läänijaon minä ajan
päätökseen". Niin näkyvä ajavan.

— Kolmostie sen sijaan (Hel-
sinki—Tampere moottoritiehanke)
on tälle maakunnalle todella tär-
keä hanke. Täällä on vahvaa teolli-
suutta, mutta täältä ei kohta saada
tavaraa maailmalle kun tie on niin
huono.

Janakkalassa on vahva teolli-
suus?

— On. Suurta ja pienempää. Se
minua huolestuttaa, että Terva-
koski Oy myytiin Enso-Gutzeitille.
Enso ei ole saavuttanut luotta-
mustasi? Miksei?

— Tuomoinen tappiollinen
yritys. Minullakin on sen osakkei-
ta. Aikanaan niillä olisi saanut
ompeleluoneen, nyt niillä ei saa
sukkanauhoja.

KOIVISTOLLE MAANISÄN ROOLI

Annapas arvosana Mauno Koi-
vistolle.

— Minä toivoisin, että Koivisto
olisi semmoinen maanisä niin kuin
sen äänimäärä edellyttää. Ja toi-

"Muuten kunto kestää,
mutta polvet tuppaa
ruostumaan", tuumaa
Janakkalan rautarouva.

"Mitä väliä sillä on
onko papilla
poninhäntä..."

voisin, että hallitus nöyrytyisi kes-
kustelemaan Koiviston kanssa lakiehdotuksista, ennen kuin antaa niitä.
Ei perustuslaki semmoiseen vel-
voita, muttei kielläkään.

— Koivisto saisi esiintyä vähän
reippaammin maan talousasioitten
perään. Se on sen alan mies.

— Kekkonenhan puuttui joka
asiaan, enkä minä semmoistakaan
halua. Mutta kun esimerkiksi
kuultiin, että Koivisto on vastaan
tätä uusien läänien perustamista
niin silti hallitus menee tekemään
esityksen.

Arkkipyhäjupakka?

— Koivisto oli ihan oikeassa,
mitäs menevät sohlaamaan.

— Ja sitten voit panna siihen,
että vaikka Koivisto joskus vähän
mokaakin, niin kyllä se vielä seu-
raavan vaalikauden saa istua. Ei

tuosta Pystyestäkään näy presi-
dentiä tulevan, se ei näemmä ehdi
tekemään muuta kuin hellimään
vaimoansa.

Sinähän olet ollut aktiivinen
seurakuntalainen?
— Olen, ja olen saanut monta
hyvää asiaa alulle. Hautausmaalle
valot, esimerkiksi, tosin vasta
monta vuotta sen jälkeen kun
aloitteen tein.

Mitenkäs naispappuus?

— Minä sain jo 60-luvulla edus-
kunnassa kirkkolakia muutettaessa
lävitse ponna, jossa kiirehdit-
tiin naispappuutta. Mutta ei sitä
pönttä kukaan ole esiin hakenut.

— Tottakai pappi voi olla nai-
nen. Mitä sillä on väliä, onko pa-
pilla poninhäntä — tai onko se ras-
kaana tai just saanut... onhan se
toinenkin voinut antaa.

Ja Lyyli nauraa riemastuneena
omasta nasevuudestaan. Hänellä
on oma tapansa ilmaista asioita.
Yleensä hän iskee suoruudellaan
asian ytimeen.

Lyyli Aalto edustaa kansanedus-
tajapolvea, joka on jo lähes tyystin
kadonnut. Nykyinen maailman-
meno ei suosi sellaisia persoonalli-
suuksia. Rivikansanedustajan rooli
ei tahdo enää tyydyttää edes
ensimmäisen kauden kansanedusta-
jaa. Näyttöjen esittäminen on yhä
vaikeampaa. Tärkeimmät sosiaali-
set uudistukset on jo tehty.

Lyyli Aalto, muiden mukana,
oli niitä tekemässä.

Teksti: Seppo Haapanen
Kuvat: Kalevi
Keski-Korhonen

Motoristi N:o 2/86 hehtik.

Kunnallisneuvos Lyyli Aalto 70 vuotta

Lyyli Aalto o.s. Lyytilä, sanoo aina ettei voi ylpeillä syntyperällään eikä sukulaisillaan, vaikka onkin syntynyt komean talon vieraskamarissa Ypäjän Äijälässä, mutta vain navettopalvelijan aviottomana lapsena. Terhaskasti Lyyli kuitenkin hommasi itsensä elatusrahoillaan ja Erkki-enonsa avustusten turvin yhteiskouluun Forssaan v. 1927. Vuonna 1932 koulu oli varojen puutteessa lopetettava keski-kouluun, jonka jälkeen Lyylikin oli työttömänä pari vuotta, mutta pääsi kuitenkin jo 18-vuotiaana vuonna 1934 Ilomantsin kunnan kirjanpitäjäksi. Oltuaan Ilomantsissa kolme vuotta Lyyli muutti vuonna 1937 Janakkalan kunnan kirjanpitäjäksi ja hoiti siinä sivussa myös kymmenen vuotta Janakkalan kunnan kantakirjastoa. Vuonna 1941 tuli käytäväksi vihillä kunnanjohtaja Lauri Aallon kanssa, joka kuoli vuonna 1971. Virkansa ja kodin hoidon ohella Lyyli tekaisi neljä lasta ja ponkasi siitä porukasta vielä vuonna 1958 sosialidemokraattisten naisten edustajaksi eduskuntaan vähän yli kahdeksikymmeneksi vuodeksi. Eduskuntatyön ohessa hän opiskeli kunnallistutkinnon Yhteiskunnallisessa Korkeakoulussa. Teoreettisesta puolueyöstä Lyyli ei omien puheittensa mukaan ole ollut koskaan innostunut, eikä itsepäisyytensä vuoksi ollut koskaan puoluejohtonsa lemmikki, mutta käytännön puolueyössä eduskunnassa hän sen sijaan ahersi tosissaan yhteiskunnan eriarvoisuuden poistamiseksi. Juuri niinä vuosikymmeninä, jotka hän sattui olemaan eduskunnassa säädettiin hyvin monet nykyisistä sosiaalisista laeista, kuten eläke- ja lomalait ja lasten päivähoitolaki.

Kunniamerkeistään Lyyli Aalto pitää mieluisimpana Suomen Moottoripyöräliiton myöntämää hopeista ansioplakettia, jonka hän sai vuonna 1977, saatuaan eduskunnassa läpi aloitteensa moottoripyöräveron alentamiseksi.

Lyyli on koko ikänsä yrittänyt myöskin jotenkin opiskella, kirjoitti muun muassa Tammen kustantamana, nyt jo loppuun myydyin kirjan: Sano Lyyli vaan. Viime kesänä oli Päivölän Kansanopistossa englannin kursseilla ja tänä talvena suoritti Janakkalan liikuntalautakunnan toimeenpaneman ennakoivan ajon kurssin; luisteli autolla liukkaita kurveja Riihimäen raviradalla siinä kuin nuoremmatkin.

Eräs päivälehti nimitti Lyyliä muutama vuosi sitten Janakkalan rautarouvaksi. Kun joku nyt tiedusteli hänen vointiaan, vastasi Lyyli, että muuten voi olosuhteisiin nähden hyvin, mutta polvet tuppaavat ruostumaan. Harrastuksia silti vielä riittää, sillä valokuvatkin pitäisi järjestää albumeihin, että olisi sitten vanhana jotain katseltavaa, nauraa Lyyli.